

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

© Плотніченко І.Б., 2012

Досліджено стан та проблеми швейної промисловості України, визначено перспективні напрями розвитку швейних підприємств на основі зіставлення факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Ключові слова: легка промисловість, швейна промисловість, давальницька сировина, фактори зовнішнього і внутрішнього середовищ.

I.B. Plotnichenko

Lviv Polytechnic National University

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF GARMENT INDUSTRY OF UKRAINE

The article investigates the status and problems of garment industry of Ukraine defined the perspective directions of clothing companies based on comparison of impacts of external and internal environment.

Key words: light industry, garment industry, raw materials supplied, factors of external and internal environment.

Постановка проблеми. В сучасних умовах стан функціонування і розвитку швейних підприємств України досить складний. Це зумовлено низкою проблем, характерних для легкої промисловості загалом. Основними серед них є висока частка імпортованих товарів, несприятливі умови для залучення інвестицій; недостатність фінансування науково-дослідних робіт, відсутність у значної частини підприємств ефективного управління тощо. Вирішення зазначених проблем потребує комплексного розв'язання, з боку як держави, так і самих підприємств. Тому актуальним є питання аналітичної оцінки сучасного стану ринку одягу України з метою визначення перспектив розвитку швейних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку легкої промисловості України, зокрема швейної промисловості, їх ролі та місця в національній економіці, розробкою механізму забезпечення конкурентоздатності та інвестиційної привабливості швейних підприємств, обґрунтуванням їхньої інноваційної діяльності займалися багато економістів та вчених, серед яких Ю.В. Нефьодова, Ю.М. Бездітко, Г.О. Земська, В.О. Гринцевич, Н.Б. Бідник, О.О. Заремба, О.О. Гончаренко, Л.М. Очеретько, М.С. Грінчук, С.Р. Яцишин, Є.Б. Хаустова, Д.О. Барабась, Б.М. Курганська, Н.В. Чаленко, О.Б. Моргулець, С.О. Ковальчук, В.В. Подольна, Л.Р. Галько, Р.І. Завадяк та інші. Однак в умовах сьогодення проблеми вітчизняних підприємств – виробників одягу все ще залишаються невирішеними. Тому виникає необхідність подальшого дослідження в цьому напрямі з метою розроблення заходів подальшого зростання промислових підприємств.

Постановка цілей. Головні цілі дослідження:

- оцінити стан швейної промисловості України та виявити основні тенденції її розвитку;
- охарактеризувати галузеві особливості сектору пошиття одягу в Україні;
- визначити перспективні напрями розвитку швейних підприємств на основі аналізу факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Виклад основного матеріалу. Українська легка промисловість з історичних позицій займала провідне місце у виробництві промислових товарів народного господарства. Саме в Україні була сконцентрована значна частка швейної промисловості. Україна була лідером з виготовлення верхнього одягу. Однак з набуттям незалежності України ситуація змінилася: виробництво швейних виробів зменшилось у декілька разів. Це зумовлено рядом причин:

- різким зниженням купівельної спроможності населення;
- неможливістю проведення ефективної реструктуризації підприємств та їх пристосування до діяльності у ринковому середовищі;
- негнучкістю великих швейних підприємств, що унеможлиблює швидку переорієнтацію виробництва на випуск нової модної продукції;
- проблемою застарілого обладнання та технологій, що здебільшого є причиною високої енерго- та матеріаломісткості продукції, неконкурентоспроможності не лише на ринках розвинених країн, але й на ринках країн, що розвиваються;
- неможливістю міжгалузевих зв'язків та втратою сировинної бази.

Аналіз статистичних показників показує, що протягом 2000–2004 рр. у діяльності підприємств швейної промисловості, що подолали кризу, пов'язану з переходом країни на ринкові відносини, спостерігаються позитивні тенденції. Однак у 2005–2009 рр. обсяги виробництва швейної продукції знижувалися. Найнижчого значення індекс обсягів швейного виробництва досяг у 2009 році і становив 72 % до попереднього року. Аналогічні показники простежуються у легкій промисловості та промисловості загалом. Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів виробництва одягу, виробництва хутра та виробів з хутра в Україні за 2005–2010 рр. зображено на рис. 1.

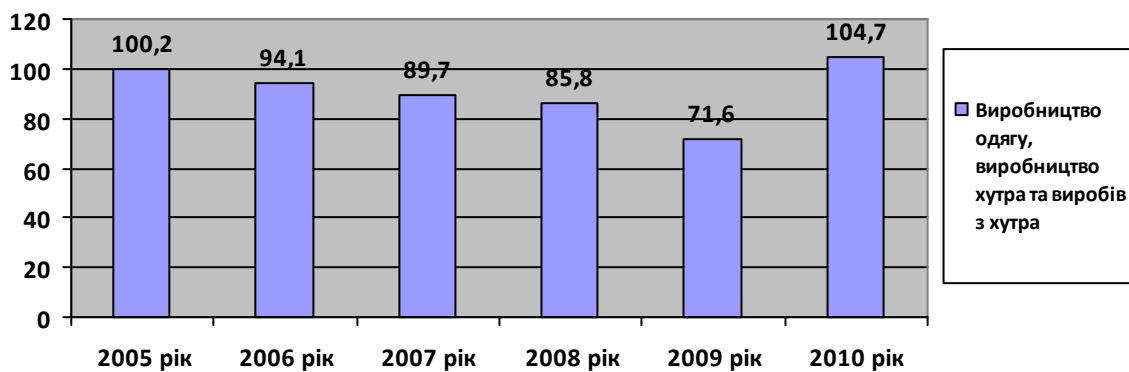

Рис. 1. Динаміка темпів зростання (спаду) обсягів виробництва одягу, виробництва хутра та виробів з хутра в Україні за 2005–2010 рр. (за даними Держкомстату [2])

За даними аналізу, поступове нарощення обсягів виробництва продукції швейної промисловості відбувалося у 2010 р., приріст швейного виробництва за цей рік становить 4,3 %. При цьому скоротилися обсяги виробництва суконь – на 5,3 % (виготовлено близько 1,1 млн. шт.), костюмів чоловічих на 20,1 % (449 тис. шт.), а пальт, напівпальт, шуб з натурального хутра – на 16,7 % (4,3 тис. шт.), що пов'язано із насиченням цього сегмента ринку імпортною продукцією, обсяги ввезення якої з року в рік зростають. Водночас збільшується виробництво пальт, плащів, курток чоловічих на 3,6 % (виготовлено 380 тис. шт., а жіночих – на 0,1 % (1,7 млн. шт.) та решти груп товарів. Асортиментний ряд випуску товарів легкої промисловості залежить від багатьох суб'єктивних чинників, зокрема: модних тенденцій, сезонності, особливостей кліматичних умов, смаків, уподобань та попиту споживачів тощо [1].

Отже, впродовж 2010 р. на фоні попередніх років відбувається стабілізація роботи швейних підприємств, поступове надолуження минулорічного спаду, зумовленого кризовими явищами в економіці та поглибленням системних проблем галузі.

Зазначимо, що сучасний український ринок одягу репрезентований практично усіма типами виробів: від всесвітньо відомих брендів, пов'язаних з будинками моди, до незареєстрованих виробників. Згідно зі статистичними даними в Україні зареєстровано близько 6 тисяч підприємств-виробників готового одягу та хутра. Показники діяльності підприємств легкої промисловості (зокрема виробників одягу) України за 2005 – 2010 рр. наведено у табл. 1 [2, 6].

Таблиця 1

**Показники діяльності підприємств легкої промисловості (зокрема виробників одягу)
України за 2005 – 2010 рр.**

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Обсяги реалізованої продукції, % до загального обсягу промислової продукції	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	
Рентабельність операційної діяльності підприємств, %	-0,2	-0,2	0,7	-1,6	3,4	2,5	
Операційні витрати, млн., грн.*	3753,8	4285,5	4893,5	6113,3	5093,2	5922,4	
Структура операційних витрат, % *	матеріальні витрати	51,6	53,4	52,7	52,9	51,0	55,1
	витрати на оплату праці	4,9	4,6	4,6	4,0	5,0	4,3
	відрахування на соціальні заходи	24,3	23,6	23,4	22,2	22,5	21,8
	амортизація	8,7	8,3	8,2	7,6	7,9	7,6
	інші операційні витрати	10,5	10,1	11,1	13,3	13,6	11,2
Операційні витрати на 1 грн. реалізованої продукції, коп./грн.*	103,3	102,3	99,0	108,1	96,1	98,5	
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.*	344	290	348	365	196	338	
Прямі іноземні інвестиції:							
– млн. дол. США	129,1	126,6	144,4	139,7	145,5	139,3	
– % до загального обсягу інвестицій	0,8	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	

* інформація наведена щодо текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра (без виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів).

Результати аналізу показали, що більшість швейних підприємств працюють збитково, решта – низькорентабельні підприємства. У підприємств – виробників одягу операційні витрати на 1 грн. реалізованої продукції становили 96,1 коп. – у 2009 р., та 98,5 коп. – у 2010 р. Швейне виробництво матеріаломістке. За даними 2010 року, 55,1 % операційних витрат становили матеріальні витрати, 4,3 % – амортизація, 21,8 % – витрати на оплату праці, 7,6 – відрахування на соціальні заходи та 11,2 % – інші операційні витрати. Обсяг реалізованої продукції легкої промисловості, зокрема швейного виробництва, у 2009 р. становив 0,9 % до загального обсягу, а у 2010 р. 0,8 % відповідно.

За даними Держкомстату України, порівняно з іншими країнами Центральної і Східної Європи, Україна має найнижчий рівень прямих іноземних інвестицій в галузь виробництва одягу на душу населення. Дослідження показує, що протягом 2005–2010 рр. частка прямих іноземних інвестицій в легку промисловість України поступово знижувалася від 0,8 % у 2005 р., до 0,3 % – у 2010 році від загальної суми інвестицій в Україну. Це свідчить про недостатню зацікавленість з боку іноземних інвесторів, і відповідно спричиняє потребу підвищення інвестиційної привабливості швейних підприємств.

Така ситуація у швейній промисловості здебільшого пов'язана з комплексними проблемами легкої промисловості, основними з яких є: велика частка імпортованих товарів, що ввозяться за демпінговими цінами та контрабандно; висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості; неможливість отримання довгострокових кредитів для значної частини виробників товарів

легкої промисловості; відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виготовлення товарів легкої промисловості та запасних частин до нього; залежність текстильної промисловості від імпортованої сировини; складність процедури митного оформлення; низька заробітна плата працівників галузі, різке зменшення кількості молодих кадрів та інші [3].

Для вирішення цих проблем передовсім потрібне їх державне розв'язання. Концепцією Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 р. вирішальним чинником розвитку та підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств визначено структурно-інноваційне вдосконалення виробництва та реалізацію енергозбережної моделі розвитку [4].

З метою сприяння розвитку внутрішнього ринку товарів легкої промисловості та зменшення податкового тягаря для промислових підприємств Податковим кодексом України передбачено тимчасове, строком на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 року, звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від основної діяльності підприємств легкої промисловості, крім підприємств, які виробляють продукцію на давальницькій сировині [5].

Вплив податкових нововведень на результати діяльності швейних підприємств можна буде простежити в майбутньому. Сьогодні проведені дослідження вказують на те, що основними галузевими проблемами на українському ринку одягу є збільшення імпорту продукції сумнівної якості – «тіньовий» імпорт значно перевищує офіційний імпорт. До того ж застосовують різні способи зменшення (уникання) офіційних митних платежів: заниження митної вартості; «чорний» імпорт; «човниковий» імпорт; заниження задекларованих обсягів ввезених товарів. Низька купівельна спроможність населення спричинила насиченість ринку «секонд-хендом» та фальсифікованою продукцією. Основними постачальниками продукції швейної промисловості на український ринок залишаються Китай, Італія і Німеччина.

Зауважимо, що заповнення внутрішнього ринку імпортною продукцією різних цінових і якісних категорій, орієнтація вітчизняного споживача на іноземну продукцію, відсутність сировини, потрібної для виробництва одягу, а відповідно нерівні конкурентні умови спонукали більшість українських виробників одягу орієнтуватися на західні ринки, застосовуючи давальницьку схему виробництва.

Використання толінгових схем – одна з основних галузевих особливостей діяльності швейних підприємств України. За даними Укрлегпрому, 90 % діючих швейних фабрик співпрацюють з іноземними компаніями за давальницькою схемою з різною глибиною її використання [7]. Деякі підприємства виживають за рахунок давальницького виробництва, інші використовують давальницьку схему поряд з плановим виробництвом для додаткового завантаження виробничих потужностей. Упродовж 2010 р. основними партнерами в операціях з давальницькою сировиною були країни Європи – Німеччина, Данія, Польща, Бельгія, Італія.

Для українських товаровиробників найбільш доцільним та ефективним є оптимальне поєднання цих схем у виробничому процесі з максимальним використанням переваг, які забезпечує кожна з них. Орієнтування виробництва лише на виконання замовлень за давальницькими угодами призводить до втрати самостійності підприємств у прийнятті стратегічно важливих управлінських рішень, гальмує розвиток українських підприємств та українських торгових марок. Для вітчизняних підприємств застосування давальницьких схем, поряд з можливістю нарощення обсягів виробництва та завантаження потужностей, має й інші позитивні риси, серед яких запозичення передового досвіду іноземних замовників, використання новітніх розробок для подальшого власного виробництва.

Одним із заходів зростання українського швейного виробництва вважаємо зменшення частки виробництва за давальницькою схемою за рахунок збільшення випуску продукції відповідної якості та асортименту для внутрішнього ринку, організацію власного планового виробництва.

Для виходу зі скрутного становища та підвищення ефективності діяльності вітчизняні підприємства – виробники одягу повинні додатково вживати конкретних заходів, щоб набути певних конкурентних переваг. Необхідно визначити стратегічну позицію підприємств, їхні

потенційні можливості щодо покращення становища в конкурентній боротьбі, оцінити вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ на їх функціонування та розвиток, що надасть можливість визначити ключові фактори успіху підприємств.

Дослідження дозволило сформуувати основні фактори позитивного і негативного впливу на діяльність швейних підприємств України (рис. 2).

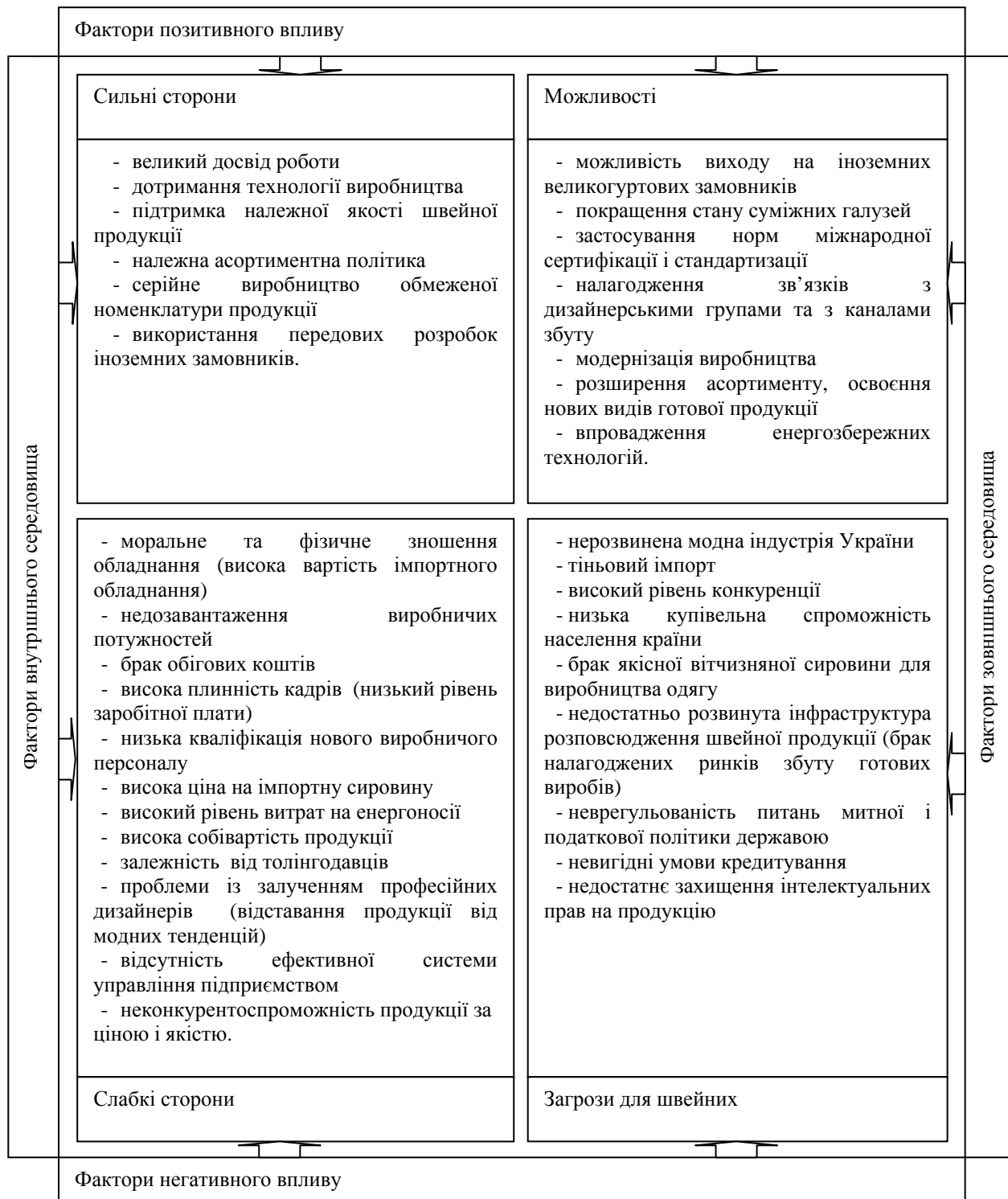

Рис. 2. Основні фактори позитивного і негативного впливу на діяльність швейних підприємств України

Зіставлення наведених факторів негативного і позитивного впливу дає змогу виявити перспективи розвитку швейної промисловості з формуванням основних конкурентних переваг підприємств – виробників одягу. Виявлення і усвідомлення факторів негативного впливу на діяльність швейних підприємств уможливує розроблення стратегічних напрямів подолання слабких сторін виробників та запобігання впливу загроз, за рахунок максимально ефективного використання переваг та можливостей підприємств. Ключовими факторами успіху підприємств, що характеризують сектор пошиття одягу, вважаємо якість швейної продукції та собівартість виробництва.

На нашу думку, основними перспективними напрямами розвитку підприємств швейної галузі легкої промисловості України є:

- ефективне управління витратами та зниження собівартості продукції;
- застосування міжнародної сертифікації продукції та стандартизації процесів виробництва як складових управління якістю;
- удосконалення рівня організації виробництва з використанням модернізованого устаткування та новітнього програмного забезпечення;
- впровадження сучасних технологій виробництва та зменшення тривалості виробничого процесу;
- налагодження тісних зв'язків з бізнес-партнерами.

Здійснення зазначених стратегічно важливих завдань дасть можливість вітчизняним швейним підприємствам успішніше діяти за умов жорсткої конкуренції.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнення результатів аналізу дають можливість зробити висновок, що підприємства швейної промисловості потребують реабілітації на макро- і макрорівні.

Задля ефективнішого розвитку швейної промисловості доцільним вважаємо застосування таких заходів:

- забезпечення стабільності господарського, податкового та митного законодавства, що сприятиме залученню інвестицій;
- здійснення жорсткішого контролю під час ввезення швейних виробів для запобігання контрабанді;
- впровадження технічних бар'єрів на шляху ввезення «секонд-хенду», зокрема санітарно-гігієнічних висновків;
- спрямування діяльності підприємств на підвищення якості продукції та розширення асортименту відповідно до вимог ринку;
- зменшення частки виробництва за давальницькою схемою за рахунок випуску продукції відповідної якості на внутрішній ринок;
- сприяння сертифікації підприємств швейної промисловості за міжнародними стандартами.

Перспективи подальших досліджень – це питання побудови обліку витрат основної діяльності швейних підприємств під впливом галузевих та організаційно-технологічних особливостей.

1. *Легка промисловість України: науково-виробничий журнал. 2000–2010 рр. 2. Статистичний щорічник України за 2000 - 2010 рр. 3. Концепція Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 2. 4. Концепція Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>. 5. Податковий кодекс України (Розділ XX. Підрозділ 4. Особливості справляння податку на прибуток. Пункт 17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. 6. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>. 7. Режим доступу: <http://ukrlegprom.org.ua/>.*